



Elektrifiering för etablering – problem och lösningar

OMSTÄLLNINGEN ÄR EN DRIVKRAFT

Ofantligt stora summor ska investeras i norra Sverige under kommande decennier, varav flera hundra miljarder i Norrbotten. Bakom investeringarna återfinns såväl nya som befintliga företag som på olika sätt, och med gröna förtecken, tar kraftfulla steg från fossila och ändliga värdekedjor till förnybara och cirkulära. Med stora förväntningar från konsumentled, internationella överenskommelser och regelverk samt nya teknologier, har en stor och växande marknad snabbt etablerat sig. Med en stark industriell prägel, stor know-how, tillgänglighet till råvaror och energi samt god logistik och närhet till en europeisk och global marknad, har norra Sverige blivit en utpekad geografi för industriell omställning. Situationen är sensationell och innebär stora möjligheter lokalt, regionalt och nationellt, men också i en global kontext då utländska industrier som vänder sig till norra Sverige på ett kraftfullt sätt bidrar till ett minskat klimatavtryck. Omställningen kommer innebära en kraftigt ökad elanvändning och ett ökat effektbehov, vilket ställer krav på omfattande elektrifiering och förstärkt kapacitet. Med korta tidshorisonter och stor efterfrågan är en accelererad elektrifiering och smart energioptimering ett måste. Genom att förstärka elnätinfrastrukturen säkerställs inte bara omställning i nya och befintliga industrier. Samhället som helhet ökar sin kapacitet att ställa om i linje med Agenda 2030, särskilt målsättningarna: *Hållbar energi för alla; Hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt Hållbara städer och samhällen.*

SAMARBETE OCH SAMPLANERING VÄGEN FRAMÅT

Norra Sverige har goda förutsättningar att skapa en stark konkurrenskraft och inta en internationell position för tillväxt och omställning. Ökade kostnader för utsläpp, en nära europeisk marknad i kombination med norra Sveriges industriella förutsättningar (råvaror, logistik, kunskap) skapar därmed stora möjligheter för accelererad hållbar tillväxt. Med ett starkt samarbetsklimat mellan kommuner, regioner, industrier (ex. Hybrit) och med myndigheter finns också de plattformar som krävs för att resurseffektivt och snabbt möta alla de utmaningar som finns. Korta tidshorisonter och omfattande investeringar kräver inte bara förstärkt kapacitet och tillgång till energi, det krävs även omfattande investeringar i bostäder, kompetens, infrastruktur och en ökad samhällsservice. För det är samarbete helt avgörande. Även insatser för att korta ledtider och tillståndsprövning förutsätter dialog och samarbete.

REGIONALA KUNSKAPER

Med syfte att ge en ökad förståelse för situationen och utvecklingen i norra Sverige, och hur den påverkas av bland annat Svenska kraftnäts ambitioner av att korta ledtiderna och förstärka kapaciteten i elnätet, har Luleå Business Region tagit fram detta dokument. Vi har samlat inspel från olika aktörer som på olika sätt påverkas av frågan och som samtidigt har stor kunskap om energifrågans koppling till den industriella och samhällsliga förflyttning som nu sker. Det vill säga hur energi, etableringar, tillväxt och omställning ser ut i den geografi vi representerar – norra Sverige. Tillfrågade aktörer är: Cerum (Centrum för regional utveckling, Umeå universitet), Energibranschråd Luleå, Norrbottens Handelskammare, kommunerna i Östersund, Sundsvall,

Örnsköldsvik och Umeå samt namngivna industriparter. Underlaget redovisar också delar av innehållet som tagits fram av den grupp där Svenska kraftnät finns representerade – initiativet AGON (Accelererad Grön Omställning i Norrbotten). Utöver Svenska kraftnät återfinns här även Vattenfall, Forsvarsmakten, Luleå-Bodens kommun, H2GS, SSAB, LKAB, Region Norrbotten samt regeringens samordnare för den industriella utvecklingen i norra Sverige, Peter Larsson. Sammanställningen är Länstyrelsen Norrbotten.

IDENTIFIERADE PROBLEM

Den snabba industriella och samhällsliga transformationen mot hållbarhet och grön tillväxt som nu sker skapar en ny och utmanande situation för alla samhällsaktörer; kommuner, länsstyrelser, myndigheter och industrier. Stora satsningar görs för att minska risker och på så sätt skapa rätt förutsättningar för att genomföra tilltänkta och behövda investeringar. Risk kan reduceras genom ökad förutsägbarhet, men avsaknaden av förutsägbarhet är idag stor. Det och bland annat tillståndprocesser, tillgång till resurser (ex. kraft) och bristfälliga analyser som utgör beslutsunderlag för exempelvis myndigheter. Analyser som idag används utgår ofta från historiska data, utan att inräkna de investeringar som planeras och den befolkningsutveckling som följer på investeringarna. På totalen innebär osäkerhet i tillståndsprövning, kapacitet och analys minskad förutsägbarhet och stor risk, vilket kan innebära minskade, uteblivna eller förskjutna investeringar, såväl för myndigheter och kommuner som näringsliv.

ENERGI OCH ELEKTRIFIERING

En av de största riskerna är tillgången till grön fossilfri energi. I de flesta frågor görs ett dedikerat arbete för att öka kapaciteten, men kraftförsörjning samt dess ledtider är en stor risk som stänger dörrar för de många intressenter som avser att etablera sig i norra Sverige. Utan en accelererad elektrifiering och kapacitetsökning flyttar planerade investeringar till andra lokaliseringssorter utanför landets gränser med en förlust av de positiva värden och spridningseffekter som investeringarna bär med sig – befolkningsutveckling, konkurrenskraft, arbetstillfällen, serviceunderlag etc. Finns inte förutsättningarna för en utökning av elektrifieringskapaciteten finns också en risk att gamla strukturer och affärsmodeller med gammal teknik bibehålls, vilket påverkar omställningen i befintligt näringsliv. Även pågående insatser och ambitioner att ställa om till hållbara affärsmodeller och teknologier kommer att påverkas negativt. Investeringar i det lokala energisystemet genom exempelvis energilagring, fjärrvärmeutbyggnad, solcellssatsningar och energioptimering kräver också stor förutsägbarhet och kan komma att utebli eller skjutas på framtiden då riskerna värderas som för stora. Tillgång på elkraft är avgörande för etablering av ett bioraffinaderi producerande till exempel bioflygbränsle. Beroende på vilken teknologi som ska användas går eventuellt vätgas att inkludera i processerna. Detta gör att volymerna bioflygbränsle kan mer än fördubblas från en given mängd biomassa. Biojet går dessutom att kombinera med elektrobränsle, som utgår från biogen koldioxid och vätgas. Ingår vätgas producerad från elektrolys av vatten i teknikkonceptet krävs snabbt stora mängder (100 MW skala) förnybar el. Genom en accelererad elektrifiering skapas inte bara förutsättningar för omställning. Det skickar också en tydlig och trygg signal till samhället i stort att våga investera i omställning.



LÖSNING OCH DESS VÄRDE

Vi behöver räkna på ett nytt och rättvist sätt som beskriver utvecklingen framåt för att kunna prioritera rätt. Då investeringsbehoven är stora från både offentliga och privata aktörer krävs beslutsunderlag som gör det möjligt att prioritera rätt, men också med en utgångspunkt i den nya omställningsgeografien som pekar åt ett annat håll än vad den historiska datan anger.

En prognostisering måste förhålla sig till de industriella investeringarna i miljardklassen och den efterföljande befolkningsutveckling som behövs, det vill säga 100 000 nya invånare i Norr- och Västerbotten fram till 2030. Detta kan göras med hjälp av ex. mikrosimuleringar av scenarier, spill-over-effekter, basic-non-basic-modeller etc.

För att investeringarna ska bli verklighet krävs mycket av många parter, däribland från oss som kommun. De stora satsningarna som planeras kommer inte kunna genomföras om kommunerna inte själva investerar i dessa frågor. För oss är etableringsperspektivet tvådelat – de som redan finns här och vill växa och de som inte funnits här tidigare, men vill etablera sig i regionen och landet. Elektrifieringsfrågan tenderar ofta till att endast svara upp mot större industrisatsningar, men behovet av kraft är en fråga även för befintliga verksamheter, offentliga och privata, och deras förutsättningar för omställning.

Elektrifieringsfrågan är därmed central för att alla verksamheter ska kunna leverera tillväxt, välfärd och ta ett kraftfullt steg för hållbara affärsmodeller utifrån ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv. För oss är elektrifiering en systemfråga eftersom el och energi är en integrerad del av samhällsbygget, både för invånare och näringsliv. Lokalt och regionalt arbetar vi nära forskningen och har ambitioner att skapa egen kapacitet. Genom det egna arbetet skapas en efterfrågan på grön teknologi och gröna hållbara lösningar. Exempelvis energilagring, restvärmehantering, fjärrvärmeutbyggnad, solcellssatsningar, vindkraftsparker och energioptimering.

RÄTT UTGÅNGSPUNKTER OCH PLATTFORMAR FÖR FORTSATT DIALOG

Vi ser en stor möjlighet i att säkra investeringar genom ett fördjupat kunskapsutbyte och fortsatt dialog med samtliga regionala energiparter. Med utgångspunkt i den snabba positiva utvecklingen och Agenda 2030 finns samsyn i alla de värden som kan tillskapas, både för näringslivet och för samhället i stort. För att lyckas måste vi göra rätt analyser tidigt och snabbt med en akademiskt verifierad metodik som även inringar prognostiserad tillväxt och nyttor utifrån lokala, regionala, nationella och globala perspektiv. Vi kan nyttja redan etablerade dialogplattformar där offentligt, privat och akademi möts med syfte att skapa en ökad förutsägbarhet för offentliga och privata investeringar. Lämpliga plattformar finns redan på såväl lokal som regional nivå, exempelvis N6, Sveriges industrikommuner och AGON (Accelererad grön omställning i Norrbotten).

AVSÄNDARE

2021-11-25

Carl Wangel

Marknadschef, Luleå Business Region

